

1.7.4 *Blokery kreatywności*

→ Co nas ogranicza w kreatywnym myśleniu – Idea Killers

Zabójcy pomysłów („Idea killers”) to zwroty językowe stosowane powszechnie w celu jawnego lub zakamuflowanego krytykowania cudzych pomysłów. Zabójcy są szczególnie niebezpieczni, ponieważ nie tylko prowadzą do odrzucenia nowego pomysłu, lecz także zniechęcają autora do kolejnych prób.

Czy znasz morderców pomysłów? Pomyśl o różnych pomysłach, które przechodziły ci przez głowę, a potem przeczytaj listę głosów krytyczno-oceniających, które być może słyszysz w swojej głowie.

Przykłady „killerów” pomysłów:

- Tak, ale...
- Hmm, no tak....
- Nigdy dotąd tego nie robiliśmy.
- Już nad tym siedzieliśmy.
- To nie będzie działać!
- Nie jesteśmy jeszcze do tego przygotowani.
- Co pomyśli „góra”? (nauczyciel, rodzice)
- Gdyby to było dobre, ktoś musiałby wpaść na to wcześniej.
- Zbyt przestarzałe.
- Trzeba się będzie nad tym zastanowić przy innej okazji.
- Jesteście na to za mali.
- Jesteście na to za duzi.
- To się sprawdza od zawsze, więc musi być dobre.
- A któż to wymyślił?
- Po prostu wiem, że to nie będzie działać!
- Nie walczy z wiatrakami.
- Bądźmy realistami.
- Poczekamy, zobaczymy....
- Nie widzę żadnego związku...
- My za to nie odpowiadamy.
- To nie nasza sprawa.
- Z tym będzie tylko kłopot.
- Założę się, że to wymyślił jakiś przygłup.
- No nie ja nie mogę.
- Bez sensu.
- Nie tak. Źle!
- Aleś wymyślił!
- Nie kombinuj!
- Pospiesz się!
- To nie na temat.
- Teraz nie jest poraz na dyskusję.
- Teraz nie jest pora na dyskusję.

→ *Przeszkody na drodze do kreatywności*

Co utrudnia tworzyć, myśleć kreatywnie i uwierzyć, że mamy zdolności twórcze od urodzenia?

Przeszkoda 1

Stłumienie w sobie natury dziecka

Prawdopodobnie nikt nie ma wątpliwości co do wielkiej kreatywności dzieci. Badania nad dziećmi potwierdzają ich wyjątkową siłę w tej dziedzinie. Dzieci nie trzeba uczyć kreatywności, a przede wszystkim należy starać się jej nie zabijać. Dzieci korzystają z wyobraźni i potrafią zbaczać z utartych ścieżek. Czynią to dzięki temu, że się nie boją błędów, myślą elastycznie i chętnie eksperymentują. Dorośli tracą te cechy i umiejętności oraz tłumią w sobie pozytywne aspekty natury dziecka. Dzieje się tak między innymi na skutek powielania niekorzystnych kulturowych wyobrażeń o tym, jaki powinien być dorosły oraz niewłaściwych metod edukacyjnych zarówno w domu, jaki i w szkole, które dorośli nieświadomie powielają w miejscu pracy. W przeciwieństwie do dzieci, dorośli często stają się mało elastyczni, nie dają sobie marginesu na popełnianie błędów, myślą schematycznie i mało korzystają z wyobraźni.

Przeszkoda 2

Przekonania na temat własnego potencjału intelektualnego

Pomimo wielu publikacji na temat odkryć dotyczących pracy mózgu jako całości, w społeczeństwie ciągle panują opinie, że jedni ludzie myślą prawą, a inni lewą półkulą, na skutek czego „prawopółkulowców” nazywa się kreatywnymi, zajmującymi się sztuką, a „lewopółkulowców” – logicznymi i ścisłymi, działającymi w biznesie. Stąd prosta droga do wykształcenia szkodliwego przekonania o ludziach wykonujących pewne zawody, na przykład biznesmenów, finansistów, jako o tych, którzy z natury nie mogą być kreatywni. Dzisiejsza nauka pokazuje mózg w zupełnie innym świetle. Ludzki mózg pracuje jako całość, co można porównać do tego, jak pracuje ciało ludzkie podczas biegu. Pracuje zarówno prawa jak i lewa strona ciała. Pomimo iż w mózgu można zlokalizować ośrodki, które stają się bardziej aktywne podczas specyficznych zadań (lewa półkula, prawa półkula), obie półkule pracują w połączeniu, napędzając się wzajemnie jak tryby kół zębatych. Na podstawowym poziomie obie strony angażują się w pracę przy zadaniach każdego typu, potrzebują siebie wzajemnie też dla pełnego myślenia, niezależnie od dziedziny. Jeśli człowiek rozwija tylko umiejętności uaktywniające bardziej jedną z półkul, myśli i działa nieefektywnie, niezależnie od dziedziny swojej aktywności i nie wykorzystuje pełni swojego potencjału nawet w dziedzinie, którą się zajmuje. Fałszywe przekonania na temat pracy półkul mózgowych katastrofalnie obniżają możliwości twórcze w wymiarze jednostek, grup i organizacji.

Często uczestnicy programów edukacyjnych i szkoleniowych z zakresu narzędzi myślenia i kreatywności zadają pytania: Czy naprawdę można nauczyć się kreatywności, czy człowiek po prostu się z tym rodzi? Co zrobić, żeby stać się kreatywnym? Czy tylko wybrańcy są kreatywni? Otóż kreatywność można rozwijać, na każdym etapie życia.

Przeszkoda 3

Automatyzm umysłowy

Umysł ludzki to wspaniałe narzędzie. Jednak warto pamiętać, że jedną z jego podstawowych skłonności stanowi dążenie do zautomatyzowania możliwie największej liczby czynności i przejście w stan odpoczynku. Takie działanie umysłu możemy porównać do drążenia rowków w podłożu. Raz wydrążony rowek staje się miejscem przepływu wody, podobnie jak raz „wydrążona” ścieżka umysłowa staje się sposobem myślenia na jakiś temat. Raz przetarty szlak, nawet bardzo wąski, zaprasza do korzystania z niego. Przepływająca woda powoli zmienia rowek w koryto, a wielokrotnie użyta ścieżka mentalna staje się „arterią”. Tak powstają automatyzmy mentalne, które bardzo ułatwiają życie, ale także powodują to, że nie potrafimy wyobrazić sobie, że można o problemie, zadaniu, sprawie pomyśleć w inny niż dotąd sposób. Tymczasem kreatywność wymaga porzucania raz po raz utartych ścieżek, zbaczania ze szlaków i unikania ruchu na „arteriach mentalnych”. Wyobraźnia nie lubi chodzić tymi samymi drogami.

Przeszkoda 4

Złe nawyki intelektualne

Szkoły i uniwersytety przekazują dużo wiedzy, jednak wciąż nie uczą obsługi najwspanialszej maszyny świata, która tą wiedzą ma zarządzać - ludzkiego umysłu - nie dając uczniom i studentom narzędzi myślenia. Na skutek tego młodzi ludzie często myślą chaotycznie, impulsywnie, przypadkowo i nie potrafią zaplanować procesu intelektualnego oraz świadomie nim zarządzać. Ponieważ pomysły raczej im się przytrafiają, rozwijają w sobie przekonanie o tym, że procesem twórczym nie można kierować i nie można go rozwijać. Ponadto, metody stosowane w szkołach i na uniwersytetach nadmiernie stosują linearne wzorce organizacji informacji, czyli wzorce, które obniżają poziom wykorzystania naturalnego kreatywnego potencjału mózgu. Badania nad mózgiem dowodzą, że nie układa on informacji w sposób linearny. Mózg przyjmuje i przetwarza informacje jednocześnie w całym sobie, w formie impulsów elektrycznych i reakcji chemicznych za pomocą neuroprzekaźników, które wychodząc z synaps mają za zadanie pobudzić inne neurony we wszystkich kierunkach. Każda informacja docierająca do mózgu zostaje pofragmentowana i rozestana po całym mózgu.

Jako ludzie dorośli nieświadomie przeszczepiamy braki w obszarze umiejętności zarządzania procesem intelektualnym oraz linearne metody organizacji informacji wyniesione ze szkoły na grunt zawodowy, przyczyniające się do systematycznego osłabiania zdolności twórczych jednostek, grup i organizacji.

Przeszkoda 5

Wewnętrzny krytyk

Negatywny dialog wewnętrzny, który podcina nam skrzydła, nazywa się krytykiem wewnętrznym. Bezgłownie kierowane do samego siebie słowa typu „To jest głupie, na pewno im się nie spodoba”, „Ja nie mam zdolności kreatywnych”, „To na pewno zawiera dziesiątki błędów”, „Na pewno mi się nie uda nic wymyślić”, „Mnie nigdy się nie udaje”, „Ja się do tego nie nadaję” działają jak zabójcza trucizna dla procesu twórczego na poziomie nieświadomym. Nieświadomość przyjmuje to i przekształca w blokadę kreatywnego myślenia. Kreatywne myślenie wymaga czegoś dokładnie przeciwnego – napędu pozytywnego myślenia.

Przeszkoda 6

Samospełniające się przepowiednie

Negatywne myślenie spowodowane przez wewnętrznego krytyka prowadzi do zjawiska zbadanego i opisanego w psychologii społecznej jako samospełniające się przepowiednie. Polega na tym, że określone (tutaj negatywne) oczekiwania w stosunku do pewnych zdarzeń lub zachowań wpływają na te zdarzenia lub zachowania w sposób, który powoduje spełnienie oczekiwań. Innymi słowy, jeśli ktoś myśli „Ja nie mam zdolności kreatywnych”, w niedługim czasie znajdzie wiele argumentów uzasadniających to przekonanie.

Jako ludzie dorośli nieświadomie przeszczepiamy braki w obszarze umiejętności zarządzania procesem intelektualnym oraz linearne metody organizacji informacji wyniesione ze szkoły na grunt zawodowy, przyczyniające się do systematycznego osłabiania zdolności twórczych jednostek, grup i organizacji.